

Promemoria En utvidgad möjlighet för tingsrätter att avgöra brottmål på handlingarna

(Ju2020/04230)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Det som inte berörs nedan lämnar nämnden utan erinran.

Fakultetsnämnden föreslår med följande motivering att 27 § fjärde stycket lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) ska ha följande lydelse i stället för den som föreslås i promemorian: ”Mål mot den som inte har fyllt arton år ska avgöras efter huvudförhandling.”

Varken promemorians eller fakultetsnämndens förslag till lydelse av 27 § fjärde stycket LUL innebär någon ändring i sak. Bestämmelsen avser redan och är fortsatt avsedd att ge uttryck för att mål mot den som inte har fyllt arton år utan undantag ska avgöras efter huvudförhandling. Av 1 § LUL följer att rättegångsbalkens (RB:s) regler och andra bestämmelser är tillämpliga om inte annat framgår av de särskilda bestämmelserna i LUL. Att undantagen från huvudregeln i 45 kap. 10 a § RB – att mål ska avgöras efter huvudförhandling – inte ska gälla mål mot den som inte har fyllt arton år uttrycks därför lämpligen genom att undantagen enligt RB inte nämns i den aktuella LUL-bestämmelsen.

Tanken med att mål mot den som inte har fyllt arton år alltid ska avgöras efter huvudförhandling är, som det uttrycks i promemorian (s. 11) ”att det tjänar ett viktigt pedagogiskt syfte att den unge får sammanträffa personligen med företrädare för rättsväsendet (jfr prop. 2004/05:131 s. 143).” Enligt fakultetsnämndens mening kan detta tänkas tjäna ett viktigt syfte även avseende lagöverträdare som har fyllt arton år, särskilt ifråga om just påföljden villkorlig dom, eftersom denna riskerar att uppfattas som mildare än vad den är avsedd att vara. Som konstateras i promemorian (s. 12): ”En villkorlig dom har inget verkställighetsinnehåll”.

Fakultetsnämnden vill här främst fästa uppmärksamheten på den inverkan promemorians förslag kan få på lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år,

vilka omfattas av flera bestämmelser i LUL men inte den nämnda bestämmelsen om avgörande efter huvudförhandling. I 30 § LUL stadgas bland annat: ”I mål mot den som inte har fyllt tjuogoett år skall, om det inte möter synnerliga hinder, domen avkunnas muntligen vid huvudförhandlingen.” Som betonas i förarbetena (prop. 1994/95:12 s. 105) krävs det ”alltså mycket starka skäl för att underlåta att avkunna domen muntligen”.

Som skäl för regeln i 30 § LUL och dess tillämpningsområde uttalas i förarbetena (prop. 1994/95:12 s. 90 f.): ”Det är i mål mot unga särskilt viktigt att domen, om den innebär att den unge fälls till ansvar, avkunnas när denne är närvarande. Domen kan förväntas göra ett starkare intryck på den unge om han får ta del av den muntligt och medan han har rättegången i färskt minne. Rättens ordförande har då också möjlighet att närmare förklara domens innebörd för den unge och även att framhålla betydelsen av att denne iakttar vad som kan vara föreskrivet i domen. [– – –] Bestämmelsens tillämpningsområde bör [...] inte begränsas enbart till dem som är under 18 år. Det finns skäl att även för de äldre ungdomarna ha en något stramare reglering när det gäller avkunnande av dom.”

Genom påföljdsregleringens utformning kan villkorlig dom förekomma som påföljd för allvarigare brottslighet när den begås av unga än när den begås av äldre lagöverträdare. Om regleringen som promemorian föreslår utan inskränkning blir tillämplig även på lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år kommer det därmed bli möjligt att avgöra allvarlig brottslighet utan huvudförhandling. Detta trots den starka önskvärldheten av att domen avkunnas, vilken inte avser en begäran om huvudförhandling eller utredningen i målet (så att 45 kap. 10 a § RB första stycket 3 nödvändiggör en huvudförhandling). Det sagda bör enligt fakultetsnämndens mening beaktas vid den fortsatta beredningen av ärendet. Därvid kan lämpligen övervägas att genom reglering i LUL undanta mål mot den som inte har fyllt tjuogoett år från de föreslagna möjligheterna att utan huvudförhandling döma till villkorlig dom eller till villkorlig dom i förening med böter.

Angående åklagares befintliga möjlighet att utfärda strafföreläggande som avser villkorlig dom – oavsett lagöverträdarens ålder – uttalas i promemorian (s. 10): ”Handläggningen är skriftlig och beslutet föregås inte av någon förhandling, även om åklagaren bör underrätta den misstänkte om beslutet vid ett personligt sammanträffande (jfr 3 § förordningen [1964:740] med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål). Att en åklagare har möjlighet att utfärda en villkorlig dom efter ett rent skriftligt förfarande, samtidigt som det krävs att tingsrätten håller en huvudförhandling för att få döma ut samma påföljd, framstår inte som en rimlig ordning. Det finns alltså även systematiska och principiella skäl som talar för en utvidgning till villkorlig dom.”

UPPSALA
UNIVERSITET

REMISSYTTRANDE

3 (3)

2021-02-22

JURFAK 2020/75

Enligt fakultetsnämndens mening är det oriktigt att beskriva ett för-farande som träffas av nämnda regel om personligt sammanträffande som "rent skriftligt". De skäl som kan tänkas motivera regeln (jfr ovan) kan också antas göra sig starkare gällande i de fall då domstol dömer ut villkorlig dom än i de typiskt sett enklare fall då åklagare utfärdar strafföreläggande som avser denna påföljd. Eftersom regeln om personligt sammanträffande inte är avsedd att upphävas talar systematiska och principiella skäl inte för utan emot en utvidgning till villkorlig dom, om önskvärdheten av ett personligt sammanträffande inte på något sätt tillgodoses även för domstols del. Enligt fakultets-nämndens mening skulle det här kunna övervägas att införa en skyldighet för domstolen att, vid utdömande av skyddstillsyn utan huvudförhandling, i domen uppdra åt åklagaren att underrätta den misstänkte om domen vid ett personligt sammanträffande.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professor Eric Bylander. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer